

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ИНФОРМИРАНОСТТА НА СТУДЕНТИ – ИНСПЕКТОРИ ПО ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ, ОТНОСНО СЪЩНОСТТА НА КОРУПЦИЯТА И КОРУПЦИОННИТЕ ПРАКТИКИ ПРИ ИЗВЪРШВАНЕ НА ДЪРЖАВЕН ЗДРАВЕН КОНТРОЛ

Таня Дачева

Медицински университет, Медицински колеж „Й. Филаларетова” – София

AWARENESS OF PUBLIC HEALTH INSPECTOR STUDENTS ABOUT THE NATURE OF CORRUPTION AND CORRUPTION PRACTICES IN STATE HEALTH CONTROL

Tanya Dacheva

Medial College “Yordanka Filaretova”, Medical University-Sofia

РЕЗЮМЕ

Инспекторите по обществено здраве са подложени на корупционен натиск при изпълнение на функциите си в системата на Държавния здравен контрол.

Целта на изследването е да бъде проучена информираността и нагласите за корупция на студенти от първи курс в специалност „Инспектор по обществено здраве” и в зависимост от получените резултати да бъде създадено подходящо антикорупционно обучение.

Проучването е осъществено чрез анкетен метод с първокурсници в началото на зимните семестри на 2014/15 и 2015/16 учебни години.

Резултатите от анкетата показват, че бошинството студенти са приети в специалността по първо желание (85%), имат представа за професията и за корупционния риск при упражняването ѝ. Повече от 70% приемат, че има корупция навсякъде и във всичко, 15% са категорични, че не е ясна формулировката за корупция, 50% са убедени, че не може да се направи нищо срещу корупционните практики и че тези, от които зависи решаването на проблема, са също корумпирани. Половината от студентите предлагат, че в системата на ДЗК има корупция и че същевременно има служители с корупционна нетърпимост.

Анализът показва, че студентите нямат ясна представа за същността на корупцията,

ABSTRACT

Public health inspectors are subjected to corruption pressure in the performance of their functions in the Public Health Control System. The aim of this paper is to study the awareness and attitudes to corruption of first-year students from the Public Health Inspector program and, depending on the results, to create appropriate anti-corruption training.

The study was conducted through a survey including freshmen at the beginning of the winter semesters of the 2014/15 and 2015/16 academic years.

The results show that the majority of students admitted to the program selected it as their first choice (85%) and they are familiar with the profession and the corruption risk while exercising it. More than 70% of respondents believe that there is corruption everywhere, 15% state that the definition of corruption is not clear, 50% are convinced that nothing can be done against corrupt practices and that those who are responsible for resolving the problem are also corrupt. Half of the students suggest that there is corruption in the Public Health Control System and that at the same time there are officials with corruption intolerance.

The analysis showed that students have no clear idea of the nature of corruption but are aware of the existence of corrupt practices in the healthcare system.

The results of the study were taken into account in the update of the Social and Health Legislation Program, including lectures and exercises related to corrupt practices and criminal-law aspects of corruption.

но са информирани за наличието на корупционни практики в системата на здравния контрол.

Резултатите от проучването са взети предвид при актуализация на програмата по „Социално и здравно законодателство“ с включване на лекции и упражнения, свързани с корупционните практики и наказателноправните аспекти при корупция.

Ключови думи: корупция, обучение, инспектори по общественото здраве

ВЪВЕДЕНИЕ

Корупцията е злоупотреба с власт за лична или групова изгода (1). Тя е социален процес, обусловен от много фактори. Обществената представа за тези фактори изразява начина на мислене на хората за корупция и корупционно поведение и не е индикатор за тяхното значение и относителната важност (3).

Проблемът за корупцията в здравеопазването и в частност в ДЗК присъства неизменно в общественото-политическото пространство. За възпроизводството на корупционните практики са от значение не само реално осъществените актове на даване и вземане (независимо от обекта на корупционната сделка – пари, услуги, информация и др.), но и самата оферта за извършване на корупционна сделка (предлагане или искане). Реализираните корупционни действия се означават като реална корупция, а иницирането на корупционни сделки – като потенциална корупция. Нивото на потенциалната корупция отразява степента на корупционния натиск, оказван от предлагачите или искащите да осъществят корупционни сделки. В този смисъл това е и индикатор за равнището на търсенето и предлагането на корупционни услуги.

Измерването на реалното разпространение на корупционните практики е изключително трудна задача. Разследваните от специализираните институции случаи са недостатъчни, произнесени присъди почти няма. В същото време според обществените нагласи корупцията е едно повсеместно явление. Цената на корупцията в здравния контрол не се измерва само в пари – тя води до загуба на доверие на обществото в системата.

Елемент от борбата с корупцията може да бъде антикорупционното обучение, получено в различни формати в отделните етапи на образователната система. През последните години се провеждат серия обучителни семинари с препода-

Keywords: corruption, training, public health inspectors

даватели и членове на Училищните настоятелства по проекта „Образование против корупцията“, финансиран по програма ФАР 2004 (4), национални конкурси сред преподаватели и ученици на антикорупционна тематика, обучения и лекции по антикорупционно поведение в икономически университети (УНСС).

При проведена анкета с членове на БТПП през 2016г. 96% от фирмите посочват наличие на корупционни практики в държавната администрация (2).

Нараства необходимостта и от създаване, експериментирание и утвърждаване на работещ модел за антикорупционно обучение за студентите в специалност „Инспектор по общественото здраве“.

ЦЕЛ

Целта на изследването е проучване на нагласите за корупция на студенти от първи курс в специалност „Инспектор по общественото здраве“ и в зависимост от получените резултати създаване на модел за антикорупционно обучение .

МЕТОДИ

Използван е пряк анкетен метод с 13 въпроса. Изследването е проведено в началото на две поредни учебни години – 2014/15 с 28 първокурсници и 2015/16 с 22 първокурсници в специалност „Инспектор по общественото здраве“ в Медицински колеж към Медицински университет- гр. София.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Инспекторите по общественото здраве са подложени на корупционен натиск като държавни служители в системата на Държавния здравен контрол. В специалност „Инспектор по общественото здраве“ приемът по първо желание е око-

ло 80-90%, което предполага познаване на особеностите на професията. Анализът на мнението и нагласите на студентите относно корупцията би било предпоставка за създаване и провеждане на подходящо антикорупционно обучение.

Изследването на студентското мнение е извършено чрез анкета, проведена в началото на обучението, поради което получената информация не е повлияна от контакта с учебните бази.

ната система ще се измени отношението към корупцията /60% през 2014г. и 67% през 2015г./.

Интересно е, че част от бъдещите инспектори приемат корупцията като двигател, който по-скоро помага на обществото /55% през 2014 и 6% през 2015г./.

Това мнение отново подкрепя тезата за неясноти в информацията и мировглед на студентите, което би им повлияло негативно в бъдеще.

Таблица 1. Разпространение на корупцията

Въпрос	2014 г. отговорили положително	2015г. отговорили положително
Корупция има навсякъде и във всичко	80%	60%
Нищо не може да се направи срещу корупцията	65%	37%

Таблица 2. Корупционни практики в здравния контрол

Въпрос	2014 г. отговорили положително	2015г. отговорили положително
В моята професия има корупция, това ме притеснява	40%	62%
Нужни са значителни инвестиции за превенция на корупцията, което не е оправдано.	55%	51%

80% от анкетираните студенти през 2014 г. и 60% от анкетираните през 2015 г. мислят, че корупция има навсякъде и във всичко. Това показва недоверие към безпристрастността на държавната администрация, в частност към здравния контрол, и би обезверило студентите в бъдещата им дейност. В подкрепа на това становище е и фактът, че 65% от първокурсниците през 2014 г. и 37% през 2015 г. смятат, че срещу корупцията не може да се направи нищо.

Според студентите няма ясна формулировка за корупцията /21% през 2014г. и 10% през 2015г./ Те твърдят, че всеки интерпретира термина по различен начин, което потвърждава тяхната неинформираност и необходимостта от обучение. Преобладаващият брой студенти предполагат, че чрез социална промяна на нагласите и ценност-

Корупция има там, където има злоупотреба с власт. Еднакъв брой студенти /55% през 2-14г. и 60% през 2015г./ смятат, че ръководителите, тези, от които зависят нещата, са корумпирани и по тази причина борбата с корупцията е неефективна.

Студентите не са съгласни с тезата, че икономическият пазар ще се справи сам с корупцията и че самите те не участват в тези процеси /50% през 2014г. и 82% през 2015г./.

Студентите предполагат, че корупционните практики в здравния контрол са сравнително често явление. Това мнение е формирано преимуществено от информацията в медиите. Бъдещите инспектори се притесняват от евентуално попадане в ситуации на корупционен натиск, непознаване на НК и вземане на неправилни решения.

Таблица 3. Корупция, власт и предпазване от нея

Въпрос	2014г. отговорили положително	2015г. отговорили положително
Корупцията е функция на висок властови ресурс, неограничени правомощия и липса на отчетност и прозрачност	75%	64%
Всяко действие по премахване или предпазване от корупция ще доведе до последици сред лица, които не са част от корупционна среда.	65%	52%

Те са убедени, че в борбата с корупцията са необходими съществени инвестиции, което не е оправдано, понеже резултатите са непредвидими.

Студентите са уверени, че само развиването на антикорупционен „рефлекс“, само познаването на същността и правните последици на явлениято би имало предпазна роля във връзка с участието в корупционни практики /55% от отговорилите през 2014 и 61% през 2015г./.

Младите хора смятат, че корупцията е неограничена власт, която е функция на висок властови ресурс, неограничени правомощия и нулева отчетност и прозрачност. Те са уверени, че действията по ограничаване или премахване на корупцията биха повлияли на трети лица в бизнеса, които не са част от корупционната среда.

Радващо е, че бъдещите инспектори си представят преобладаващ брой на служителите с развита антикорупционна нетърпимост /65% през 2014г. и 86% през 2015г./.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Изследването показва, че бъдещите инспектори имат представа за корупцията като явление, но тя не е точна. Студентите предполагат, че в бъдещата им професия съществуват корупционни практики и това ги притеснява. Младите хора смятат за необходимо въвеждане на антикорупционно обучение, което би им дало информация за същността на корупцията и свързаните с нея правни последици.

Доказва се необходимостта от създаване, експериментирание и утвърждаване на работещ модел за антикорупционно обучение в специалността. В резултат от направените изводи при проучването е актуализирана програмата по дисциплина „Социално и здравно законодателство“ с цел създаване на умения за реакция при работа в среда с корупционен натиск.

Работи се по изготвяне на програма за избираема дисциплина по „Корупция и антикорупция“ с използване на съвременни интерактивни методи, моделиращи антикорупционно поведение.

ЛИТЕРАТУРА

1. Добрев К., Бояджиов Г., Ценков Е, Стракова Л., Корупцията в 100 отговора, издателство „Коалиция“ 2000, 2004г., стр.13
2. <http://www.bcci.bg/news/10755>, 2016г. БТПП: Анкетно проучване на „Корупцията-пречка пред бизнеса“, 2016г.

3. [vitosha-research.com alexstst.weebly.com/uploads/9/7/1/2/97127694/corruption_research_design.pdf](http://vitosha-research.com/alexstst.weebly.com/uploads/9/7/1/2/97127694/corruption_research_design.pdf) Витоша Рисърч, Изследване на корупцията:теоретична постановка, 2003г., стр.3
4. <http://www.cei-bg.org>, ФАР, Образование против корупцията, проект по „Развитие на гражданското общество“ на програма-ФАР, 2004г.

*Адрес за кореспонденция:
Таня Георгиева Дачева
МУ – София, Медицински колеж
ул. „Йорданка Филаретова“ № 3
1606, София
e-mail: tania_rashkova@abv.bg*